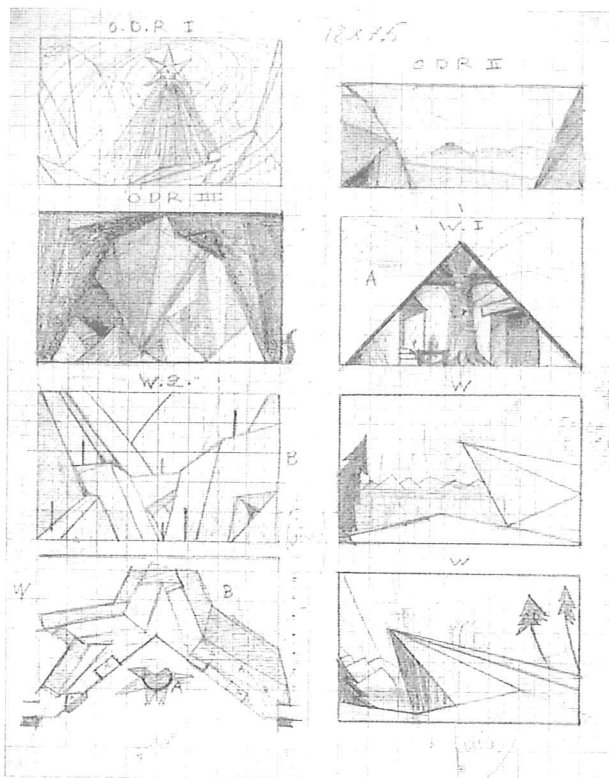

Van schilder tot schrijver van de ruimte

René Moulaert: een vergeten vormgever

Tijdens het Theaterfestival werd in deSingel een tentoonstelling opgezet rond het werk van de scenograaf René Moulaert en de Belgische avant-garde 1920-1930.

Geert Opsomer plaatst het werk van René Moulaert in zijn context en trekt een aantal lijnen door naar de actuele scenografie.

Voorontwerpen De Ring, Richard Wagner/ 1924

Voor de Grieken was de 'skenographia' de kunst van het versieren van de scène met beschilderde decors. Een opvatting die stand hield in de Renaissance en tot op de rand van de twintigste eeuw. In de reactie die volgde op deze 'toegepaste schilderkunst' is de scenograaf eerst een soort architect geweest die als opdracht had een functionele theatrale ruimte te creëren. Recentelijk wordt steeds meer gewezen op de creatieve betekenis van

de 'scenografie', en is de scenograaf letterlijk 'schrijver van de ruimte' geworden. Wie op zoek wil gaan naar deze evolutie van schilder tot architect en 'schrijver', moet terug naar het begin van deze eeuw.

Lege ruimte

Eigentijdse theatermakers laten de moderne scenografie vaak beginnen met de 'lege ruimte' van Peter Brook, een ondertussen

klassiek geworden begrip, dat het einde inluit van de geschilderde decors van wouden, tempels en stadsgezichten. Toch moet de verwijdering van het imitatie-ideaal, en het denken over de theatrale ruimte als de 'lege plaats' waarin de acteur en het publiek hun theatrale situatie definiëren, veel vroeger gesitueerd worden. Een voorbeeld is het werk van Adolph Appia in het begin van deze eeuw, die i.t.t. Meyerhold en Copeau niet in staat was een duurzame relatie met de theaterpraktijk uit te bouwen om zijn theorie te toetsen.

Na deze pioniers komt een eerste generatie van scenografen, die gebruik maken van nieuwe middelen om de moderne theoretische opvattingen over theater en ruimte naar de theaterpraktijk te vertalen. Tot die generatie behoort in België René Moulaert, die de kans kreeg te werken met belangrijke en vernieuwende regisseurs als Delacre, De Meester, Jouvot, Copeau, e.a.

Moulaert is een van de eersten die in België resoluut afstapt van het illusionistische coulissen- en schermdecor, dat een situering van het milieu en een illustratie bij de tekst wou zijn. Als jonge decorateur was hij in de leer gegaan bij Dubosq, de traditionalistische decorateur van de Munt en de KNS. Pas na de eerste wereldoorlog ontwikkelde hij zijn eigen stijl. Volgens Moulaert moet niet langer de schilder of de decorateur aangeven of men zich in een burgerlijk salon, onder de Italiaanse hemel of op gras bevindt, maar de acteur zelf door zijn spel en beweging. De ruimte op het toneel is voor Moulaert geen afbeelding van een reële situatie, ze is conventioneel en kunstmatig en brengt de acteurs en toeschouwers samen rond de handeling en het spel van de acteur. Moulaert realiseerde zijn ideeën bij ons in de tijd dat hij als scenograaf verbonden was aan het Théâtre du Marais (1922-1926) en vooral tijdens zijn samenwerking met De Meester in het Vlaamsche Volkstoneel (1925-1928).

Ruimte als bedrog

De meeste decorateurs werken na de eerste wereldoorlog bij ons nog in de traditie van het 'trompe l'oeil'-decor en de 'scène à l'italienne'. Via de perspectiefwerking en het samenspel van belichting en geschilderde doeken, schermen of coulissen probeert dit type een zo waarachtig mogelijke illusie van de afgebeelde werkelijkheid te geven. Een tweede centraal illusionistisch type was het naturalistische facsimile-decor dat komaf maakt met de 'trompe l'oeil'-effecten van de schilderkunst en naar levensechtheid streefde. Er worden waarachtige materialen gebruikt om een bepaald milieu zintuiglijk adequaat